

Caracterizarea lui Trăsnea

“Amintiri din copilărie” evocă satul tradițional , tablou al unei lumi care trăiește în spiritul obiceiurilor fixate printr-o existență multimilenară . Cartea lui Creangă este un roman al vârstei inocente, al formării și al modelării umane. Izvoarele de inspirație sunt autobiografice , dar , deși subiect al evocării , scriitorul are capacitatea de a se obiectiva și de a vedea în sine copilul de pretutindeni și de oricând . Evocarea se face din perspectiva depărtată a maturității și este provocată de un impuls afectiv , greu de dominat . Tonul este nostalgic.

Subiectul fragmentului nostru se dezvoltă gradat, respectând ordinea cronologică a evenimentelor : Nică Oșlobanu se înscrie la școala de catiheți din Fălticeni ; urmându-i pe Ion Mogorogea , Zaharia lui Gâtlan , Trăsnea și alții . Nică ajunge catihet plătind : “două merțe de ovăz și două de orz” ; băieții stau în gazdă la Pavel Ciubotarul ; portretul tovarășilor de la Fălticeni și greutățile pe care le întâmpină cu învățatul gramaticii etc. .

Fragmentul reprodus în manual conține o secvență narativă în care principalul actant este Trăsnea ; portretul acestuia se realizează printr-o caracterizare directă , prin acțiune și prin limbaj. Astfel Creangă reușește să schițeze individualitatea personajului ; în cazul lui Trăsnea, vede elementul particular prin care firea sa se diferențiază de ceilalți. Utilizând tehnica detaliului , îl prezintă într-o structură lexicală “capcană” , în care cititorul cade fără avertizare : “Trăsnea era bucher de frunte și tâmp în felul său”.

Problema cea mai mare a personajului este gramatica, după cum recunoaște chiar el însuși : “Las’ că nici la celelalte nu prea pot învăța ..., însă afurisita de gramatică îmi scoate peri albi, trăsni-o-ar s-o trăsnească.” . Rigiditatea unui sistem de învățământ , lipsa de tact pedagogic și inexistența unor metode didactice, prin care știința limbii să fie transmisă pe înțelesul tuturor printr-un aparat lexical accesibil, sunt parodiate în adevărate anecdote dinamice , susținute de dialogul dintre Ștefănescu , căci așa se numea Nică la Fălticeni, și Trăsnea. Inerția minții lui Trăsnea este salvată de gravitate prin exprimarea mucalității și prin șiretenia frazei , datorate predispoziției lui Creangă de a face haz de necaz “și-apoi gândiți că Trăsnea citea întrebarea și răspunsul , fiecare pe rând , rar și lămurit , ca să poată înțelege ceva ? Nu așa , necredinciosilor , ci iată cum : Ce este gramatica romană , este ...ce este, este...este arată...nu arată...arta...arta...ce...ce...ce ne învață, învață...învață...ce ne învață...”.

Plăcerea de a glumi a scriitorului salvează ridicolul situației, în care se află Trăsnea, prin evocare degajată , prezentându-l dintr-o perspectivă care amuză : “mai lasă-mă oleacă, și când te-oiu striga atunci să vii și să mă ascuți și de n-oi ști nici atunci , apoi dracul să mă ieie ” .

Dacă George Călinescu afirmă că “Trăsnea e tâmp și , în același timp , e un șiret care se prosteste ca să dovedească scrântirea minții autorului de gramatică” , atunci reprezentativ pentru punctul de vedere al criticului este enunțul: “Da , gramatica să zicem că n-o înțeleg și să o dăm la o parte”. Intreaga replică a lui Trăsnea este completată de altele din care se desprinde într-adevar o ironie a țaranului care trăiește uimirea că pentru prima dată limba învățată de la străbuni pare că nu mai are nicio utilitate în fața neologismelor din manualul de gramatică . În loc să dezvolte o logică a limbii , îmbogățind vorbirea românească conform căreia: “Masa tot masă , casa tot casă și boul tot bou se zice” , cum le știe Trăsnea de la mama sa, gramatica pe care trebuie să o învețe îl îndepărtează total de spiritul limbii românești . De aceea Trăsnea se auto-persiflează “Poate celelalte bândăgării rostitură , arta , corect , sintaxă , etimologie etc...să fie mai românești...noi , prostimea , habar nu avem de dânsele ” .

Cu siguranță, “dondăneala” dascălilor din Fălticeni, încercând să învețe gramatica lui Măcărescu, nu putea duce decât la o bolboroseală cronică atunci când bietul Trăsnea încearcă să îi pătrundă esența . Și îngust la minte, dar și viclean, personajul Trăsnea este salvat de ridicol prin recursul la un limbaj afectiv. Creangă nu poveștete rece, el se implică sufletește, iar orice situație, oricât de neplăcută ar părea pentru vreun personaj, este contrabalansată de o scenă care stârnește râsul sau voia bună. Așa că Trăsnea scapă de “bolborosit” prin joc și cântec, singurul care conservă spiritul limbii române, în cadrul căruia muzica se împletește firesc cu spontaneitatea trăirii unui sentiment și cu claritatea comunicării lui în graiul autohton, după obiceiul din Humuleși.